

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки та психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Міжнародного
гуманітарного університету д.ю.н.,

професор

Костянтин ГРОМОВЕНКО

«30» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

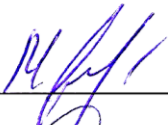
ОК20. КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Галузь знань	<u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u>
Спеціальність	<u>053 «Психологія»</u>
Назва освітньої програми	<u>Психологія</u>
Рівень вищої освіти	<u>Перший (бакалаврський) рівень</u>

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології
№ 1 від 29 серпня 2024 року.

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доктор медичних наук, професор кафедри педагогіки та психології Косенко Корнелія Артурівна	+380674848814	sun2003@ukr.net

Завідувач кафедри педагогіки та
психології к.п.н., доцент

Наталя МЕЛЕНЧУК

Гарант освітньої програми
к.п.н., доцент

Світлана ЄРМАКОВА

Узгоджено
Начальник навчального відділу

Лариса РАЙЧЕВА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4 Загальна кількість годин – 120	Галузь – 05 «Соціальні та поведінкові науки» Спеціальність – 053 «Психологія»	обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
		5-й	5-й
		Лекції	
Мова навчання – українська	Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський) рівень	28 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	6 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота та індивідуальні завдання	
		64 год.	108 год.
		Вид контролю:	
		екзамен	екзамен

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Метою навчальної дисципліни «Клінічна психологія» є розширення теоретичних уявлень про психологічні особливості осіб з різними нозологіями та психологію лікувального середовища; ознайомлення здобувачів із сучасними теоретичними аспектами психосоматичних та соматопсихічних взаємовпливів; розширення наукових уявлень про види та методи клініко-психологічної інтервенції осіб.

Місце навчальної дисципліни «Клінічна психологія» визначається фундаментальною роллю для майбутніх психологів знань, вмінь та навичок з організації психологічної діагностики та корекції хворих з невротичними та психічними розладами; важливістю здійснення заходів з питань збереження психічного здоров'я населення.

Передумови для вивчення дисципліни. Дисципліна поєднує теоретичні та прикладні аспекти таких галузей знань як «Загальна психологія», «Психофізіологія», «Психодіагностика», «Вікова та педагогічна психологія», «Соціальна психологія», «Основи психіатрії».

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Клінічна психологія» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Навчальна дисципліна «Клінічна психологія» забезпечує досягнення програмних результатів навчання (ПР), передбачених освітньою програмою:

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні з рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього втручання).

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

- історію розвитку клінічної психології як наукової дисципліни та її практичне значення;
- методи досліджень клінічної психології;
- поняття «внутрішньої картини» хвороби;
- поняття психосоматичних співвідношень;
- етичні засади відносин «лікар – пацієнт»
- змін психіки при деяких соматичних та психічних захворюваннях;
- особливості здійснення психогієни та психопрофілактики у клінічній психології;
- поняття психогієни;
- рівні психопрофілактики, основи медико-соціальної та професійно-трудової реабілітації.

Вміння:

- використовувати термінологічний апарат клінічної психології;

- вміти досліджувати загально-психологічні проблеми, а також проблеми визначення норми і патології;
- аналізувати проблеми розвитку та розпаду психіки у особистості.
- користуватись методами патопсихологічної діагностики та елементами різних напрямів психотерапії;
- рекомендувати способи психогігієни та психопрофілактики;
- використовувати набуті знання для оцінки актуального психологічного стану людини.

Навички:

- упорядковувати набуті знання у вигляді виконання індивідуальних завдань;
- аргументовано обговорити та пояснити особливості клінічної психології як інтегративної наукової та спеціальної фахової дисципліни;
- вдосконалювати професійних умінь та навичок, на основі сучасних наукових досліджень, планувати та реалізовувати психологічне дослідження.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІН

Тема 1. Клінічна психологія: загальна характеристика галузі

Предмет та завдання клінічної психології. Розділи клінічної психології: патопсихологія, нейропсихологія, психосоматика, психологія розладів особистості, неврозологія, психогігієна, психопрофілактика та інші. Завдання клінічної психології у сфері освіти. Завдання клінічної психології у сфері охорони здоров'я. Завдання клінічної психології у соціальній сфері. Етика в клінічній психології. Етичні моделі – модель Гіпократ, модель Парацельса, деонтологічна модель, біоетика.

Історія становлення клінічної психології. Історичний процес формування та розвитку клінічної психології: розвиток клінічної психології в XIX-XX ст. за рубежом (В. Вундт, Л. Уітмер, Е. Крепелін, Т. Рібо, Е. Кречмер, П. Жане, З. Фройд та ін.); розвиток вітчизняної клінічної психології. Сучасні проблеми клінічної психології України та за кордоном. Концепція розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 р.

Тема 2. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології

Поняття норми в клінічній психології, види норми. Патологія та розлад в клінічній психології: співвідношення понять. Критерії психічного розладу. Зміст поняття «здоров'я» в клінічній психології. Негативне, позитивне, загальне визначення здоров'я. Критерії психічного здоров'я за ВООЗ. Рівні психічного здоров'я. Розуміння хвороби у клінічній психології. Конструкт хвороби. Біомедична та біопсихосоціальна модель хвороби. Поняття «інвалідність» як крайня форма патології. Класифікації розладів психіки та поведінки (МКХ-10, DSN-V). Симптоми та синдроми психічних розладів. Патопсихологічні реєстр-синдроми: шизофренічний, афективно-ендогенний, олігофренічний, екзогенно-органічний, ендогенноорганічний, особистісно-аномальний, психогенно-психотичний, психогенно-невротичний.

Тема 3. Методологія та основні методи клініко-психологічного дослідження

Нозологічна та описово-феноменологічна парадигми діагностики хвороби. Діагностичні принципи-альтернативи розмежування психологічних феноменів і психопатологічних симптомів. Мета та основні завдання клініко-психологічного дослідження. Структура клініко-психологічного дослідження. Особливості проведення клініко-психологічного інтерв'ю. Метод аналізу історії життя особи (анамнез). Суб'єктивний та об'єктивний анамнез. Метод спостереження за поведінкою особи в клінічній психології. Метод генеограми у клінічній психології. Поняття про клініко-психологічний експеримент.

Тема 4. Основи психосоматики

Поняття про психосоматику. Принципи концепції специфічності за Ф. Александером. Психосоматичні взаємовпливи та захворювання: визначення поняття «психосоматична медицина»; порушення та захворювання із домінуванням у етіопатогенезі психічних факторів; порушення та захворювання із домінуванням у етіопатогенезі соматичних факторів; істероконверсійні та соматоформні розлади (розлади відчуттів, психовегетативний синдром, синдром панічних атак, порушення харчової поведінки). Специфічні психосоматичні розлади («чікагська сімка»): бронхіальна астма, виразка шлунку та 12-палої кишки, гіпертонічна хвороба, ревматоїдний артрит, виразковий коліт, атопічний нейродерматит, цукровий діабет. Роль емоційних факторів у виникненні хвороби. Концепція профілю особистості. Зміна психічної діяльності при хронічних соматичних захворюваннях. Механізм «замкненого кола». Поняття «психосоматичного циклу». Психосоматичні аспекти болю. Загальнобіологічне значення болю. Дослідження Анохіна, Ананьєва, Бічера, Беркенблїт, Енгеля та ін.

Тема 5. Психологія хворого та лікувального середовища

Психологія хворого. Медико-психологічні особливості сучасного хворого. Суб'єктивна та об'єктивна важкість захворювання. Поняття про внутрішню картину хвороби. Складові внутрішньої картини. Типи хвороб за їх значенням для особи та відповідні реакції на звістку про хворобу (за З.Д. Ліповскі). Типи психологічного ставлення до хвороби (за А. Лічко, М. Івановим). Форми поведінки особи залежно від психологічної реакції на звістку про хворобу (агравация, симуляція, дисимуляція). Поняття стигми, психологічні підходи до подолання стигматизації. Психологічні особливості лікувального середовища. Поняття про госпіталізм. Психологія медичного працівника. Комунікативні компетентності лікаря. Професійні психічні деформації медичного працівника. Ятрогенія. Особливості взаємовідносин між хворими в лікувальному закладі.

Тема 6. Спеціальна клінічна психологія

Психологія хворих кардіологічного профілю. Зміни психіки у пацієнтів із захворюваннями шлунково-кишкового тракту. Психологічні особливості хворих ендокринологічного профілю. Психологічні особливості осіб із захворюванням органів дихання. Специфіка діяльності клінічного психолога в терапевтичному відділенні. Психологія хворих з акушерською та гінекологічною патологією. Специфіка діяльності клінічного психолога в гінекологічному відділенні. Психологія хворих в доопераційний та післяопераційний період. Специфіка діяльності клінічного психолога в хірургічному відділенні. Психологія хворих з інфекційними захворюваннями. Специфіка діяльності клінічного психолога в інфекційному відділенні. Психологія хворих з косметичними дефектами та дефектами органів чуття. Специфіка діяльності клінічного психолога в дерматологічному відділенні. Психологія хворих з онкопатологією. Специфіка діяльності клінічного психолога з важкими хворими. Психологія хворих з психічними розладами. Специфіка діяльності клінічного психолога в психіатричній лікарні.

Тема 7. Вікова клінічна психологія

Соціальні та біологічні складові нормального та аномального розвитку людини. Розлади психіки і поведінки в немовлячому та ранньому віці (за В. Ковальовим, Д. Ісаєвим). Ознаки розладів спектру аутизму. Ознаки синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю. Ознаки страху у дітей. Психічні та психосоматичні розлади у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Розлади поведінки у підлітків. Психопатологія юності. Розлади психіки в період дорослості, осіб похилого та старечого віку.

Тема 8. Основи психології здоров'я. Психогігієна та психопрофілактика у клінічній психології

Психологічні механізми, що забезпечують здоров'я особи. Психічне та психологічне здоров'я: співвідношення понять. Риси психологічно здорової особи (за К. Роджерсом). Поняття

про внутрішню картину здоров'я. Особливості «врівноваженої» людини. Психогігієна у клінічній психології. Методи психогігієни. Психогігієна хворого та медичного працівника. Поняття психопрофілактики. Етапи психопрофілактики (первинна, вторинна, третинна). Види психопрофілактики. Універсальна та вибіркова психопрофілактика. Психопрофілактика психічних розладів.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Клінічна психологія: загальна характеристика галузі	15	2	2	11	15	2	-	13
Тема 2. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології	15	4	4	7	15	2	-	13
Тема 3. Методологія та основні методи клініко-психологічного дослідження	15	4	4	7	15	2	1	12
Тема 4. Основи психосоматики	15	2	2	11	15	-	1	14
Тема 5. Психологія хворого та лікувального середовища	15	4	4	7	15	-	1	14
Тема 6. Спеціальна клінічна психологія	15	4	4	7	15	-	1	14
Тема 7. Вікова клінічна психологія	15	4	4	7	15	-	1	14
Тема 8. Основи психології здоров'я. Психогігієна та психопрофілактика у клінічній психології	15	4	4	7	15	-	1	14
Усього годин	120	28	28	64	120	6	6	108
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ – ЕКЗАМЕН								

5. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Клінічна психологія: загальна характеристика галузі Предмет, завдання та структура клінічної психології. Зв'язки клінічної психології з іншими науками. Методологічні принципи клінічної психології. Етика в клінічній психології.	2	-
2	Тема 2. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології Поняття норми в клінічній психології, види норми. Патологія та розлад в клінічній психології: співвідношення понять. Критерії психічного розладу. Зміст поняття «здоров'я» в клінічній психології. Критерії психічного здоров'я за ВООЗ. Розуміння хвороби у клінічній психології.	4	-

	Поняття «інвалідність» як крайня форма патології. Класифікації розладів психіки та поведінки (МКХ-10, DSN-V).		
3	Тема 3. Методологія та основні методи клініко-психологічного дослідження Особливості, систематика і функції клінічної діагностики. Клінічне інтерв'ю. Експериментально – психологічні методи дослідження. Дослідження особистості хворого біографічним методом.	4	1
4	Тема 4. Основи психосоматики Принципи концепції специфічності за Ф.Александром. Специфічні психосоматичні розлади («чікагська сімка»): бронхіальна астма, виразка шлунку та 12-палої кишки, гіпертонічна хвороба, ревматоїдний артрит, виразковий коліт, атопічний нейродерматит, цукровий діабет. Психосоматичні аспекти болю.	2	1
5	Тема 5. Психологія хворого та лікувального середовища Медико-психологічні особливості сучасного хворого. Поняття про внутрішню картину хвороби. Складові внутрішньої картини. Типи хвороб за їх значенням для особи та відповідні реакції на звістку про хворобу (за З.Д. Ліповські). Типи психологічного ставлення до хвороби (за А. Лічко, М. Івановим). Форми поведінки особи залежно від психологічної реакції на звістку про хворобу (агравация, симуляція, дисимуляція). Поняття стигми, психологічні підходи до подолання стигматизації. Психологічні особливості лікувального середовища. Поняття про госпіталізм. Професійні психічні деформації медичного працівника.	4	1
6	Тема 6. Спеціальна клінічна психологія Специфіка діяльності клінічного психолога в терапевтичному відділенні. Специфіка діяльності клінічного психолога в гінекологічному відділенні. Специфіка діяльності клінічного психолога в хірургічному відділенні. Специфіка діяльності клінічного психолога в інфекційному відділенні. Специфіка діяльності клінічного психолога в дерматологічному відділенні. Специфіка діяльності клінічного психолога з важкими хворими. Специфіка діяльності клінічного психолога в психіатричній лікарні.	4	1
7	Тема 7. Вікова клінічна психологія Соціальні та біологічні складові нормального та аномального розвитку людини. Ознаки розладів спектру аутизму. Ознаки синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю. Психічні та психосоматичні розлади у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Розлади поведінки у підлітків. Психопатологія юності. Розлади психіки в період дорослості, осіб похилого та старечого віку.	4	1
8	Тема 8. Основи психології здоров'я. Психогігієна та психопрофілактика у клінічній психології Психічне та психологічне здоров'я: співвідношення понять. Риси психологічно здорової особи (за К. Роджерсом). Психогігієна у клінічній психології. Методи психогігієни. Психогігієна хворого та медичного працівника. Поняття психопрофілактики.	4	1

	Етапи психопрофілактики (первинна, вторинна, третинна).		
	Всього	28	6

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Клінічна психологія» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, презентацій тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю – іспиту.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Клінічна психологія: загальна характеристика галузі - підготувати термінологічний словник основних понять клінічної психології; - опрацювати Концепцію розвитку охорони психічного здоров'я в Україні та період до 2030 р. і Заходи до неї; Практичне завдання: - ознайомтеся з основними етичними принципами, що регламентують діяльність клінічного психолога (конфіденційність, інформована згода, професійна компетентність, повага до гідності клієнта, уникнення шкоди тощо). - оберіть одну з наведених ситуацій або змодельуйте власну: • Клієнт-підліток розповідає про суїцидальні думки, але просить зберегти це в таємниці. • Батьки вимагають доступу до психологічних записів свого дорослого сина, який проходить терапію. • Психолог відчуває емоційне залучення до клієнта, яке може вплинути на об'єктивність роботи. - проаналізуйте ситуацію, використовуючи щонайменше <i>три етичні принципи</i> . Опишіть, як би ви діяли як клінічний психолог у цій ситуації, керуючись етичними нормами.	11	13
2	Тема 2. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології - підготувати есе на тему: • Сучасні проблеми охорони психічного здоров'я в Україні та за кордоном; • Психопрофілактика як інструмент збереження психічного здоров'я у клінічній практиці. • Техніки саморегуляції та рефлексії для психолога у клінічному середовищі.	7	13

	- Психоедукація як метод профілактики психічних розладів: досвід клінічного застосування. - Супервізія як ресурс підтримки психічного здоров'я фахівця в клінічному середовищі.		
3	Тема 3. Методологія та основні методи клініко-психологічного дослідження -дослідити сімейну історію захворювань на основі методу генограми. Зробити висновок про вашу генетичну схильність до того чи іншого захворювання - здійснити підбір психологічних методик. - провести клініко-психологічне дослідження особи віком старше 40 років з метою виявлення рівня нервово-психічної стійкості, концентрації уваги, короточасної пам'яті, опосередкованого запам'ятовування, логічного мислення, афективної сфери, самооцінки. Для виконання завдання можна застосувати наступні методики: методика «Прогноз», теппінг - тест, таблиці Шульте, тест десяти слів Лурії, Піктограма Лурії, Виключення зайвого, Складні аналогії, тест кольорових виборів Люшера, методика Дембо - Рубінштейн тощо. Форма звітності – конспект з описом клінічного інтерв'ю, протоколами загальним висновком клініко - психологічного дослідження.	7	12
4	Тема 4. Основи психосоматики - опрацювати уніфікований клінічний протокол медико-психологічної допомоги при депресії. Дати письмову відповідь на питання. - провести клініко-психологічне дослідження особи з однією з психосоматичних захворювань (есенціальна гіпертензія, ішемічна хвороба серця, виразковий коліт, цукровий діабет II типу тощо) на предмет виявлення стану депресії.	11	14
5	Тема 5. Психологія хворого та лікувального середовища - здійснити аналіз психологічних особливостей осіб з психічними розладами на прикладах, взятих з художніх фільмів. Для цього слід обрати три фільми зі списку і написати психологічне есе. В есе потрібно вказати вік героя; психологічний феномен, що представлений у поведінці героя фільму (описати конкретні ситуації, що це підтверджують); причини формування феномену; соціальну ситуацію розвитку; методи психологічного впливу, що можна порекомендувати у цьому випадку. Список фільмів: - Все ще Еліс (Still Alice, 2014) - Хороші діти не плачуть (2012) - Брати (Brothers, 2009) - Сібілла (Sybil, 2007) - Ігри розуму (A Beautiful Mind, 2001) - Краще не буває (As Good as It Gets, 1997) - Достукатись до небес (Knockin' on Heaven's Door, 1997) - Пролітаючи над гніздом зозулі (One Flew Over the Cuckoo's Nest, 1975)	7	14
6	Тема 6. Спеціальна клінічна психологія - законспектувати питання семінару: 1) Никоненко Ю.П. Клінічна психологія: навчальний посібник [Електронний ресурс]/ Укл. Ю. П. Никоненко. Київ : КНТ, 2016. С.269 -295, 320-358.Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/klinychna_psychologia.pdf - написати есе на тему: Роль клінічного психолога у системі раннього втручання: як запобігти ускладненням?	7	14

	- Оберіть одну із запропонованих ситуацій: • У дитини дошкільного віку спостерігаються труднощі в емоційному реагуванні, замкненість, порушення мовлення. • До психолога звертаються батьки підлітка з підозрою на депресивний стан, який лише нещодавно почав проявлятися. • На прийом приходить клієнт із першим епізодом панічних атак. - Проаналізуйте ситуацію, визначте: можливі причини й чинники, що зумовили проблему; ризики при відсутності втручання; цілі психологічної допомоги. - Запропонуйте власний план дій клінічного психолога з акцентом на раннє втручання: Які методи/техніки будуть застосовані? Які спеціалісти можуть бути залучені (у разі потреби)? Як забезпечити підтримку сім'ї/оточення?		
7	Тема 7. Вікова клінічна психологія - законспектувати питання теми з книг Федосова Л.О. Клінічна психологія: навчальний посібник. К., 2013. С.201-224; Никоненко Ю.П. Клінічна психологія: навчальний посібник [Електронний ресурс] / Укл. Ю. П. Никоненко. Київ : КНТ, 2016. С. 310 -318. Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/klin_ychna_psychologia.pdf Практичне завдання: 1. Оберіть одну вікову категорію: • Дитячий вік (0–6 років) • Молодший шкільний вік (7–11 років) • Підлітковий вік (12–17 років) • Дорослий вік (18–60 років) • Похилого віку (60+ років) 2. Опишіть характерні вікові психологічні особливості, пов'язані з розвитком емоційної, когнітивної, поведінкової сфери. 3. Виберіть один із типових для цієї вікової групи психічних розладів або розладів розвитку (наприклад, розлади аутистичного спектра, тривожні розлади, афективні розлади, деменція тощо). 4. Проведіть аналіз обраного розладу за такими пунктами: • Типові клінічні прояви у цій віковій категорії • Особливості діагностики (методи, складнощі) • Специфіка психологічної допомоги/корекції 5. Розробіть короткий план психологічного супроводу пацієнта з обраного вікового сегмента.	7	14
8	Тема 8. Основи психології здоров'я. Психогігієна та психопрофілактика у клінічній психології - законспектувати критерії діагностики внутрішньої картини здоров'я : Шевцова О. Особливості валеонастанов як детермінант психологічного здоров'я особистості у дорослому віці [Електронний ресурс]. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: Психологічні науки. 2 (103). 2012. С. 178-181. Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/964/1/O_Shevtsova_JCHNPU%28PS%29_103_IPPO.pdf; - провести захід просвітницького спрямування з питань збереження психічного здоров'я та психологічного благополуччя - опишіть принаймні <i>три ефективні стратегії збереження психічного здоров'я</i>, які можуть бути використані у роботі клінічного психолога	7	14

(наприклад, профілактика емоційного вигорання, гігієна психічної діяльності, дотримання меж професійної взаємодії тощо).		
- розгляньте приклад професійної ситуації, яка викликає <i>внутрішні труднощі</i> (емоційне виснаження, почуття безпорадності, складні стосунки з клієнтом тощо). На основі цього прикладу сформулюйте <i>запит до супервізії</i> , з урахуванням її основних функцій (рефлексивної, навчальної, підтримувальної). Обґрунтуйте важливість використання супервізії як інструменту підтримання професійного здоров'я та ефективності у клінічній практиці.		
Всього	64	108

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Види контролю	Складові оцінювання	
	Для екзамену	Для заліку
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних (лабораторних) занять, виконання самостійної роботи, індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача тощо.	50%	100%
підсумковий контроль	50%	

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, екзамен(залік)
--	--

Питання до екзамену

- Історія становлення та розвитку клінічної психології.
- Визначення предмету і завдання клінічної психології.
- Структура клінічної психології.
- Загальна характеристика методів у клінічній психології.
- Класифікація хвороб: соматичні, нервові, психічні.
- Основні завдання та загальні принципи діяльності клінічного психолога.
- Поясніть зв'язок між клінічною психологією та психіатрією, судово-медичною експертизою, психотерапією.
- Сучасні тенденції клінічної психології.
- Робота клінічного психолога у медичних закладах.
- Основні методи клінічного дослідження.
- Поняття норми і патології в клінічній психології.
- Поняття психічного розладу.
- Поняття «здоров'я» і «хвороба» як рівень норми і патології.
- Критерії психічного здоров'я, які засновані на поняттях «адаптації», «соціалізації», «індивідуалізації».
- Біомедична та біосоціальна моделі здоров'я.
- Дайте визначення поняттям внутрішня картина хвороби.
- Типи внутрішньої картини хвороби.
- Амбівалентне ставлення хворого до хвороби.
- Дайте визначення поняттям «психотичне-непсихотичне». Поясніть співвідношення цих понять.
- Типи реагування на хворобу за А. Личко.

21. Поняття психосоматичного розладу.
22. Класифікація психосоматичних розладів.
23. Етіологія і патогенез психосоматичних розладів.
24. Діагностика психосоматичних розладів.
25. Охарактеризуйте психосоматози, які належать до «чикагської сімки» Ф. Александера.
26. Синдром емоційного вигорання у лікаря та психолога.
27. Психологічні аспекти лікувальної діяльності.
28. Етичні принципи взаємодії лікаря та пацієнта.
29. Методи психологічної допомоги у клінічній психології.
30. Психологічні особливості хворих з терапевтичною патологією та способи надання психологічної допомоги.
31. Психологічні особливості хворих з дефектами тіла та органів чуття та способи надання психологічної допомоги.
32. Клінічна психологія в педіатрії.
33. Специфіка діяльності клінічного психолога в терапевтичному відділенні.
34. Специфіка діяльності клінічного психолога в гінекологічному відділенні.
35. Специфіка діяльності клінічного психолога в хірургічному відділенні.
36. Специфіка діяльності клінічного психолога в інфекційному відділенні.
37. Специфіка діяльності клінічного психолога в дерматологічному відділенні.
38. Специфіка діяльності клінічного психолога з важкими хворими.
39. Специфіка діяльності клінічного психолога в психіатричній лікарні.
40. Соціальні та біологічні складові нормального та аномального розвитку людини.
41. Ознаки розладів спектру аутизму.
42. Ознаки синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю.
43. Психічні та психосоматичні розлади у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.
44. Розлади поведінки у підлітків.
45. Психопатологія юності.
46. Розлади психіки в період дорослості, осіб похилого та старечого віку.
47. Психогігієна у клінічній психології.
48. Методи психогігієни.
49. Психогігієна хворого та медичного працівника.
50. Етапи психопрофілактики (первинна, вторинна, третинна).

8. ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРДВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

(поточний контроль, підсумковий контроль, загальний результат оцінювання)

ЕКЗАМЕН

<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних (лабораторних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних (лабораторних) занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних (лабораторних) занять	30
Виконання завдань для самостійного опрацювання			

1.2. Індивідуальне тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	10
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен			50
Загальний результат оцінювання			100

Поточний контроль знань здобувачів освіти при формі контролю **екзамен** (максимум 50 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 30 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переведу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 6;
- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою) (максимум 10 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переведу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 10- балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переведу балів за підготовку середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2» - виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» - виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі здобувачами

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ЗА ЕКЗАМЕН (максимум 50 балів)

Рівень знань оцінюється:

- від 40 до 50 балів - студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки;
- від 30 до 40 балів - студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді;
- 20 - 30 балів - студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.
- 10 - 20 балів - володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;
- 0 - 10 балів - володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.

ЗАЛІК

<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних (лабораторних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних (лабораторних) занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних (лабораторних) занять	60
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	20
Виконання індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	20
Разом балів за поточний контроль			100
<i>Загальний результат оцінювання</i>			100

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі здобувачами

Поточний контроль знань здобувачів освіти при формі контролю **залік** (максимум 100 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 60 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переводу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 12;
- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою) (максимум 20 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переводу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 4;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 20- балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переводу балів за підготовку середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 4.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2» - виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» - виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання студента мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що студент знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

9. КРИТЕРІЇ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ (для іспиту / заліку)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;
- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях

та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» Е - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FХ – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Аймедов К. В., Луньов В. Є., Нікогосян Л. Р. Клінічна психологія в експертній діяльності: практикум: навчальний посібник. Київ: ОНМедУ, 2015. 301 с.
2. Галецька І. Клініко-психологічне дослідження: навч. Посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 242 с
3. Закалик Г. М., Войцеховська О. В., Шувар Н. М. Основи клінічної психології. Львів : Львівська політехніка, 2020. 410 с.
4. Коваль, К. С. Максименко; за заг. ред. С. Д. Максименка. 2-ге вид. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 520 с Колесник Н.Т. Клінічна психологія. К. : МАУП, 2020. 219 с.
5. Максименко С. Д. Медична психологія: Підручник / С. Д. Максименко, Я. В. Цехмістер, І. А.
6. Матейко Н. М. Клінічна психологія: словник-довідник. Івано-Франківськ, 2015. 134 с.
7. Никоненко Ю. П. Клінічна психологія: навч. посіб. Київ: КНТ, 2016. 396 с.
8. Патопсихологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. С. Д. Максименко та ін. Київ : КММ, 2010. 208 с.
9. Савенкова І.І. Клінічна психологія. Херсон: ООО «Айлант», 2018. 320 с.
10. Чабан О. С., Хаустова О. О. Психосоматична медицина : аспекти діагностики та лікування. Київ : Медкнига, 2004. 91 с.

Додаткова:

1. Вавілова А. С. Деструктивний перфекціонізм як чинник тривожно-депресивних патернів у підлітків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 / Нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2019. 20 с.
2. Гоян І. М. Методи діагностики психічного розвитку дітей / І. М.Гоян, А. А. Палій // За ред. А. А. Палія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2014. 652 с.
3. Косенко К., Колодяжна, Худавердова. Роль когнітивно-поведінкової терапії у лікуванні obsесивно-компульсивного розладу. *Наукові перспективи*. № 2(56). 2025

4. Медична психологія: підручник. / С. Д. Максименко, Я. В. Цехмістер, І. А. Коваль, К. С. Максименко; за заг. ред. С. Д. Максименка. 2-ге вид. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 520 с.
5. Медична психологія: підручник. / С. Д. Максименко, Я. В. Цехмістер, І. А. Коваль, К. С.
6. Тарнавська О. Психологічна протидія негативним інформаційним впливам на дитину. Актуальні проблеми педіатрії: матеріали XV конгресу педіатрів України (м. Київ, 12-13 жовт. 2021 р.). м. Київ, 2021. С. 118-119.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт. URL: https://mgu.edu.ua/science_library
2. Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>